4. विद्यालयः

अभ्यासः

प्रश्न 1. उच्चारणं कुरुत।

अहम्	आवाम्	वयम्
माम्	आवाम्	अस्मान्
मम्	आवयोः	अस्माकम्
त्वम्	युवाम्	यूयम्
त्वाम्	युवाम्	युष्मान्
तव	युवयोः	युष्माकम्

उत्तर:
छात्र स्वयं उच्चारण करें।

प्रश्न 2. निर्देशानुसारं परिवर्तनं कुरुत

यथा-अहं पठामि। – (बहुवचने) – वयं पठामः।
(क) अहं नृत्यामि। – (बहुवचने) ....
(ख) त्वं पठसि। – (बहुवचने) ....
(ग) युवां क्रीडथः। – (एकवचने) ....
(घ) आवां गच्छावः। – (बहुवचने) ....
(ङ) अस्माकं पुस्तकानि। – (एकवचने) – ....
(च) तव गृहम्। – (द्विवचने) – ....

उत्तर:
(क) वयं नृत्यामः
(ख) यूयं पठथ
(ग) त्वं क्रीडसि
(घ) वयं गच्छामः
(ङ) मम पुस्तकम्।
(च) युवयोः गृहे।

प्रश्न 3. कोष्ठकात् उचितं शब्दं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत

(क) पठामि। (वयम्/अहम्) ....
(ख) गच्छथः। (युवाम्/यूयम्) ....
(ग) एतत् .... पुस्तकम्। (माम्/मम)
(घ) .... क्रीडनकानि। (युष्मान्/युष्माकम्)
(ड) .... छात्रे स्वः। (वयम्/आवाम्)
(च) एषा .... लेखनी। (तव/त्वाम्)

उत्तर:
(क) अहम्
(ख) युवाम्
(ग) मम
(घ) युष्माकम्
(ङ) आवाम्
(च) तव

प्रश्न 4. क्रियापदैः वाक्यानि पूरयत-

पठसि , धावामः , गच्छावः , क्रिडथः , लिखामि ,पश्यथ ।
यथा- अहं पठामि।
(क) त्वं ....
(ख) आवां ....
(ग) यूयं ....
(घ) अहं ....
(ङ) युवां ....
(च) वयं ....

उत्तर:
(क) पठसि
(ख) गच्छावः
(ग) पश्चथ
(घ) लिखामि
(ङ) क्रीडथः
(च) धावामः।

प्रश्न 5. उचितपदैः वाक्यनिर्माणं कुरुत

मम , तव , आवयोः , युवयोः , अस्माकम् , युष्माकम् |
यथा- एषा मम पुस्तिका।
(क) एतत् .... गृहम्
(ख) .... मैत्री दृढा।
(ग) एषः .... विद्यालयः।
(घ) एषा .... अध्यापिका।
(ङ) भारतम् .... देशः
(च) एतानि .... पुस्तकानि।

उत्तर:
(क) तव
(ख) आवयोः
(ग) मम
(घ) युवयोः
(ङ) अस्माकम्
(च) युष्माकम्

प्रश्न 6. एकवचनपदस्य बहुवचनपदं, बहुवचनपदस्य एकवचनपदं च लिखत

यथा – एषः – एते
(क) सः – ....
(ख) ताः – ....
(ग) एताः – ....
(घ) त्वम् – ....
(ङ) अस्माकम् – ....
(च) तव – ....
(छ) एतानि – ....

उत्तर:
(क) ते
(ख) सा
(ग) एषा
(घ) यूयम्
(ङ) मम

(च) युष्माकम्
(छ) एतत्

प्रश्न 7. (क) वार्तालापे रिक्तस्थानानि पूरयत

यथा – प्रियंवदा – शकुन्तले! त्वं किं करोषि?
शकुन्तला – प्रियंवदे! .... नृत्यामि, ... किं करोषि?
प्रियंवदा – शकुन्तले! .... गायामि। किं .... न गायसि?
शकुन्तला – प्रियंवदे! .... न गायामि। .... तु नृत्यामि।
प्रियंवदा – शकुन्तले! किं .... माता नृत्यति।
शकुन्तला – आम्, ... माता अपि नृत्यति।
प्रियंवदा – साधु, ... चलावः।

उत्तर:
अहं, त्वं, अहं, त्वं, अहं, अहं, तव, मम, आवाम्।

(ख) उपयुक्तेन अर्थेन सह योजयत

शब्दः – अर्थ
सा – तुम दोनों का
तानि – तुम सब
अस्माकम् – मेरा
यूयम् – वह (स्त्रीलिङ्ग)
आवाम् – तुम्हारा
मम – वे (नपुंसकलिङ्ग)
युवयोः – हम दोनों
तव – हमारा

उत्तर:
सा-वह (स्त्रीलिङ्ग), तानि-वे नपुंसकलिङ्ग, अस्माकम्-हमारा, यूयम्-तुम सब, आषाम्-हम दोनों, मम – मेरा, युवयो:- तुम दोनों का, तव तुम्हारा।